

Geschiedenis Femma

In aansluiting bij de christelijke sociale beweging voor werknemers ontstaan op het einde van de **19de eeuw** vele lokale initiatieven, gericht op de vorming en de verdediging van de belangen van arbeidsters.

Deze initiatieven focussen op twee zaken:

- ze verdedigen de sociaal-economische rechten van de arbeidsters;
- ze werken aan het algemeen welzijn van arbeidsters en hun gezinnen.

1920 Oprichting

Het '**Nationaal Verbond der Christelijke Vrouwengilden**' (een Vlaams-Waals verbond, verbonden met de christelijke sociale beweging) zet in 1920 boven de lokale groepen een regionale en nationale structuur. Vrijgestelde kaders stroomlijnen de werking. De bedoeling van de *Vrouwengilden* is om samen met de arbeidsters de samenleving te verbeteren door het moderne materialisme te bestrijden en te vervangen door een christelijke levenshouding. De wegen daartoe zijn:

- zedelijke en religieuze vorming;
- opvoedingsondersteuning;
- praktische huishoudelijke scholing;
- sociaal-economische informatie en maatschappelijke vorming.

De vorming gebeurt via studiegroepen, lezingen, voordrachten en lessenreeksen in plaatselijke gilden. De methodieken zijn aangepast aan het scholingsniveau en de leerbehoeften van de deelnemers. Karakteristiek is de inductieve methode of de 'methode Cardijn'. De kaders voor deze vormingsbeweging worden gekweekt in de in 1920 opgerichte *Katholieke Sociale School*. Leden krijgen maandelijks bezoek van de 'wijkmeesteressen'. Dit zijn vrijwilligers uit het eigen milieu die via kadervorming verantwoordelijkheid opnemen in de plaatselijke, regionale en nationale structuren van de beweging. Het nationale ledenblad heet **Vrouwenbeweging**.

Al van bij het prille begin is de emancipatie van de vrouw belangrijk. In de standpunten die het *Nationaal Verbond van Christelijke Vrouwengilden* tijdens de *Sociale Week* van het ACW in 1928 voorstelt, klinkt duidelijk een vleugje feminisme door:

- de vrouw is evenwaardig aan de man,
- de vrouw heeft een zelfstandig bestaan, onafhankelijk van dat van de man,
- de vrouw is vrij om alleen door het leven te gaan en moet dus door arbeid in haar onderhoud kunnen voorzien,
- zware fabrieksarbeid is onmenselijk voor vrouwen, en moeders en kinderen moeten hiertegen beschermd worden.

Om vrouwen te ondersteunen in hun taken worden in de jaren '30 tal van diensten opgericht: de *Praktische School voor Gezins- en Huishoudopleiding, Moeder- en Kinderzorg* (pre- en postnatale raadplegingen voor jonge moeders en baby's), *OVCV (Ons Vooruitzicht – Christelijke Vrouwenmutualiteit)*. Daarnaast ontwikkelt het *Verbond* een apart traject voor jonge vrouwen. In het kader van het opkomende volkswerk (Hoge Raad voor de Volksopleiding, 1929)

verwerft het *Verbond* een plaats als vormingsbeweging voor laaggeschoolde (huis)vrouwen uit het arbeidersmilieu.

KAV

In **1932**, na de vestiging in de Poststraat (1931), kiest de organisatie een nieuwe naam: **KAV**, de *Kristelijke Arbeiders Vrouwengilden*. Aan Waalse zijde wordt het de *LOFC (Ligue Ouvrières Féminines Chrétiennes)*. De nieuwe naam drukt nu duidelijk uit dat de organisatie een standsorganisatie is. Vorming, dienstverlening en belangenverdediging richten zich op de eerste plaats tot arbeidersvrouwen in hun positie als huisvrouw, bewuste opvoedster, en evenwaardige partner. De initiatieven bevorderen ook het groepsbewustzijn van vrouwen als maatschappelijke kracht.

Tijdens de oorlogsperiode stemt *KAV* vorming, hulpbetoon en belangenverdediging af op vrouwen en gezinnen van gemobiliseerden en krijgsgevangenen. *KAV* en *LOFC* komen versterkt uit de oorlog: er zijn meer leden, meer afdelingen, en er is meer continuïteit in de bestuursorganen.

In **1948** scheiden de wegen van *KAV* en *LOFC*. In de nieuwe statuten positioneert *KAV* zich als een christelijk geïnspireerde vrouwenbeweging, die opkomt voor de vrouw in haar eigen waarde en in haar maatschappelijke taken. *KAV* vindt dat de 'handelingsbekwaamheid' van de vrouw niet teniet mag worden gedaan door het huwelijk. Ze ijvert voor het recht op deelname aan het culturele leven, voor het belang van een goede gezondheidszorg en voor financiële armlslag voor vrouwen.

De studiedienst, opgericht in **1944**, neemt de 'belangenbehartiging' ter harte, maakt de probleemsituaties in de arbeidersgezinnen zichtbaar, en ijvert onder meer voor studiebeurzen, hogere kinderbijslag en betere woongelegenheid.

Veel energie gaat naar het heropstarten van de vooroorlogse diensten en het oprichten van nieuwe diensten, zoals *Familiehulp*.

In **1949** krijgt *Jong-KAV* een statutaire erkenning: voor jonge vrouwen worden aparte vergaderingen georganiseerd met clubkarakter.

Cultuur als hefboom voor emancipatie

In de **jaren vijftig** wordt de culturele verheffing van de arbeidervrouw gezien als de hefboom voor emancipatie. *KAV* pleit voor de culturele ontplooiing van de arbeidervrouw. Systematisch brengt de beweging de Vlaamse cultuur naar de volksmassa. Er zijn wandkalenders met bekende schilderijen, tentoonstellingen over wooncultuur en vertelboeken. Het is een eerste aanzet tot een nieuwe niet-materiële levensstijl die moet leiden tot een grotere zelfbewustwording, culturele emancipatie en persoonlijke ontplooiing. Ze vormt de onderbouw voor verdere maatschappelijke emancipatie. De vorming en belangenverdediging worden afgestemd op gezin en huisvesting. Een nieuwe aanpak met gespreksavonden en vormingsweekends voor echtparen (i.s.m. *KWB*, de *Katholieke Werkliedenbond*) wint veld.

De **jaren zestig** leiden tot nieuwe klemtonen in de werking. De vrouw in het huishouden wordt een bewuste verbruikster. De verruiming naar de bredere verbruikersproblematiek zet zich door.

Een andere belangrijke klemtoon is de arbeidende vrouw. *KAV* oordeelt dat de vrouw het recht heeft te kiezen tussen thuisarbeid en buitenhuisarbeid. De voorwaarden voor een goede keuze zijn helaas onvoldoende aanwezig, dus krijgen scholing en kinderopvang prioriteit in de belangenbehartiging. Dit wekt bij de achterban weerstand en achterdocht. Toch werkt *KAV* verder aan een visie op vrouwenarbeid en op de rechten en plichten van de christelijke vrouw in de actuele samenleving. De plaatselijke groepen werken actief mee aan de opmaak van de jaarprogramma's en de

methodieken wijzigen. Via groepswork leren vrouwen zelf initiatief nemen en een eigen mening vormen. Driejaarlijkse thema's, onderbouwd door specialisten, brengen meer diepgang in de vorming.

Jong-KAV start met ochtendseminaries: jonge thuisblijvende vrouwen worden aangespoord om via cursusreeksen te werken aan hun persoonlijke ontwikkeling. Doorgedreven professionalisering (en subsidiëring) van de kaders zorgen voor deskundige vormingsbegeleiding, maar roepen ook spanningen op tussen geschoolden en ervaringsdeskundigen.

Een eigen visie op emancipatie

Tijdens **de jaren zeventig** stelt KAV zich onafhankelijker op van het instituut Kerk. Getuige daarvan is de artikelenreeks over anticonceptie in het ledenblad *Vrouw & Wereld*, na publicatie van de pauselijke encycliciek *Humanae Vitae*. KAV eist een volwaardige plaats voor de vrouw in de politiek. Via het *POM (Projekt Onderwijs Meisjes)* zet de organisatie haar leden aan om na te denken over eigen opvattingen in verband met onderwijs voor meisjes. Elk verbond stelt een actieplan op met informatie en projectwerking, in samenwerking met de *Katholieke Universiteit Leuven*. In **1976** verschijnt '*De Vrouw nu. Een nieuw statuut*', het eindrapport van een jarenlange studie. De klemtoon ligt volledig op de vrouw zelf en niet meer op 'de vrouw in haar gezin'. Het uitgangspunt is niet langer de christelijke visie op de vrouw, maar een antropologische benadering van de vrouw in de samenleving, met een medisch-psychologische invalshoek. KAV heeft een eigen visie op vrouwenemancipatie, die ruimer is dan de standpunten in andere vrouwenbewegingen. Elk individu heeft de opdracht voltooiing te vinden, zowel in interpersoonlijke relaties als in het opnemen van engagementen in de samenleving (beroep, sociaal, politiek) en moet de nodige ontplooiingskansen krijgen. Man en vrouw moeten gelijk zijn voor de wet. Er blijkt nog veel wetgevend werk nodig op het vlak van bijvoorbeeld het huwelijksgoederenrecht en het erfrecht. Er is meer aandacht voor permanente vorming, voor vrouwen met minder kansen en voor migrantenvrouwen. Vorming leidt tot actie, gesystematiseerd en wetenschappelijk methodisch onderbouwd (bijvoorbeeld op het vlak van verkeersveiligheid en milieu, zie verder). In **1978** ontstaat binnen de dienst *Familiehulp*, de *Poetsdienst*. Binnen de dienst *Moeder- en Kinderzorg* komt er een dienst *Kinderopvang*.

Inspelen op sociale gelaagdheid

Uit het ledenonderzoek in **1985** (in samenwerking met het *HIVA, Hoger Instituut voor de Arbeid, KU Leuven*) blijkt dat er binnen de ledengroep een zeer grote sociale differentiatie bestaat naar leeftijd. KAV staat voor de uitdaging vrouwen met zeer verschillende levensloopbanen te integreren in een globale beweging en hen gelijke ontmoetings- en vormingskansen te bieden. De verhoging van de levensstandaard en de scholingsgraad is ook merkbaar bij de KAV-leden.

Toch kiest de vereniging ervoor haar vormingsaanbod op de eerste plaats af te stemmen op de laagst geschoolden. Via projectwerking krijgen de lokale afdelingen de keuze tussen 4 thema's die men gedurende enkele jaren uitdiept: leefmilieu, politiek, arbeid en geloof. Ook de belangenverdediging hangt daarmee samen: de vraag naar meer verantwoordelijkheid voor de vrouw in de Kerk en in de politiek; het ijveren voor een betere combinatie tussen arbeid en gezin, voor meer kinderopvang en voor betere beroepsopleiding voor vrouwen. Een onderzoek naar behoeften van huisvrouwen die terug aan het werk willen - 'herintreedsters' - mondt later (**1992**) uit in een vormingsproject voor vrouwen die deze stap naar het professionele arbeidscircuit overwegen en zich hierop wensen voor te bereiden.

Verder op hetzelfde elan

De eerste helft van **de jaren negentig** staat in het teken van cultuur. De jaarthema's behandelen cultuur in al haar aspecten (vrijwilligerswerk, vrouw in woord en beeld, zin in kunst) en worden via projectwerking uitgediept door de afdelingen.

In Brussel start het project *Interculturele Werking*. Jong-KAV heeft aandacht voor verdraagzaamheid, verrechtsing en de multiculturele samenleving. *Familiehulp* kruipt onder de vleugels van KAV uit.

Moeder- en Kinderzorg, die enerzijds de raadplegingen en anderzijds de kinderopvang coördineert, splitst zich op. De raadplegingen gaan over in een nieuwe autonome vzw *Kind & Preventie* (een samenwerkingsverband tussen de drie christelijke vrouwenorganisaties en de *Christelijke Mutualiteit*). *Kinderopvang-KAV* blijft een autonome dienst onder KAV-vleugels.

KAV blijft ijveren voor een betere verdeling van arbeid tussen mannen en vrouwen, en zet discussies en acties op rond zorgarbeid. Daarnaast draagt ze het milieu een warm hart toe, met acties tegen overbodige verpakkingen (1994), en met een radicale stellingname voor duurzame ontwikkeling.

In 1991 zien de *Adviesdiensten* het licht. Vrouwen kunnen er terecht voor juridisch advies over huwelijk, echtscheiding en samenwonen. KAV vraagt een wijziging van de echtscheidingswetgeving zodat man en vrouw op een humane manier kunnen uiteengaan en zodat de belangen van kinderen maximaal gevrijwaard worden. Ze geeft rond deze thema's verschillende publicaties uit: de brochures *Zwartboek Echtscheiding* (1992), *Vrouwen en echtscheiding* (1992), *Weduwen* (1993) en *Je rechten als huisvrouw* (1994), en de boeken: *Gids voor samenwoners* (1995) en *Gids bij scheiding* (1997).

KAV volgt de maatschappelijke veranderingen op de voet. In 1997 breekt ze een lans voor een betere wettelijke bescherming van samenwoners. Ook klaagt KAV de fiscale discriminatie van gehuwden tegenover samenwoners aan en actualiseert ze de *Gids bij scheiding* (2000) en *Gids bij echtscheiding* (2003); daarnaast publiceert KAV ook de *Gids bij huwelijk* (2003).

Een woelige periode

De overgang van de 20ste naar de 21ste eeuw is voor KAV intern een woelige periode. Als gevolg van dalende ledenaantallen en subsidies vinden in de periode 1992-2001 herstructureringen en reorganisaties plaats. Arrondissementele 'verbonden' worden samengevoegd tot provinciale structuren, een aantal ondersteunende taken (administratie, boekhouding, personeelsbeleid) worden gecentraliseerd en geautomatiseerd, en het aantal personeelsleden wordt gereduceerd. Inhoudelijk gaat KAV gevoelige thema's zoals euthanasie en homoseksualiteit niet uit de weg. De bovenlokale acties hierover zijn succesvol. De culturele vrouwenreizen in het buitenland en meerdaagse initiatieven in het binnenland (fietsen, avontuurlijke weekends...) trekken veel vrouwen aan. De plaatselijke afdelingen krijgen een intense begeleiding bij hun educatieve programma's en bestuursvernieuwingen. Ook het nieuwe decreet op het gemeentelijk cultuurbeleid krijgt bijzondere aandacht in de afdelingsbegeleiding.

In 2003 start *Minerva*, een forum waarop politiek en maatschappelijk geëngageerde vrouwen samenkomen en ideeën uitwisselen met het oog op beleidsbeïnvloeding. Dit initiatief steunt deze vrouwen in hun politiek engagement en geeft suggesties om de situatie van vrouwen hier en elders te verbeteren, met thema's als: eenoudergezinnen, alleenstaande vrouwen met kinderen, migrantenvrouwen, vrouwen in de Derde Wereld... Tegelijk houdt de beweging voeling met de actualiteit en reageert ze op uitspraken, gebeurtenissen en voorstellen die vrouw-, kind- en gezinsonvriendelijk zijn. KAV staat voor emancipatie, assertiviteit en actie, en bewijst dit met campagnes als '*Mannen in Nesten: Stem Vrouw!*' en de actie '*Broed op je Keuze*', over de moeilijke combinatie van arbeid en gezin...

Naar Femma

In **2007** start *KAV* een inhoudelijk én organisatorisch herbronningsproces. Dit resulteert in een geactualiseerde missie, doelgroepen, basiswerking en aanbod. Hiermee speelt de organisatie in op een snel veranderende en diverse samenleving. Het herbronningsproces leidt in mei 2012 ook tot een naamsverandering: ***KAV* wordt *Femma***. Met de nieuwe naam maakt de organisatie duidelijk dat alle vrouwen welkom zijn, ongeacht hun religie, job of herkomst. De organisatie kreeg een grondige opknopbeurt en met de nieuwe naam kreeg ze ook een nieuwe voordeur. Maar de fundamenten blijven hetzelfde. De ziel en de waarden waarmee het *Nationaal Verbond* in 1920 begon, zijn er nog steeds: solidariteit, rechtvaardigheid, emancipatie. ***Femma*** blijft bouwen aan een wereld zonder vooroordelen, waarin elke vrouw zichzelf kan ontplooiën.